

Дар Оріона

Наталя Околітенко

Начальник експедиції Іван Кирилович поглядом велів Олегові мовчати, однак той не стримався:

— Вибачте, а якої зірки це дар? Та їх же в тому сузір'ї...

— Найбільші — Ригель і Бетельгейзе, — спокійно мовив лама.

Вони сиділи в бібліотеці дацану, й господар з уважними очима на довгастому, без будь-яких вікових ознак обличчі люб'язно пригощав їх чаєм. Усі троє злегка відсorbували іскристо-зелену рідину в червоних зовні й молочно-білих ізсередини чашках. За горами сідало сонце, й посередині обставленої дерев'яними стелажми вузької кімнати висіло рожеве марево, а в кутках уже сотались сутінки, й від того було якось особливо затишно. Лама ледь усміхнувся:

— І як, молоді люди? Вам справді хочеться знати легенди, пов'язані з руїнами башти, що внизу? Вона не така й стара: сьоме—дев'яте століття, не пізніше. Якийсь час у ній зберігали Дар Оріона, я вже сказав... Більше нічим не зможу бути вам корисний. От хіба що...

Лама метнувся до найдальшого стелажа і, трохи там попорпавшись, дістав шкіряну течку.

— Ви не образитесь, коли я на хвилинку залишу вас із цими записами? Читайте. Потім поясню...

— Ми, на жаль, не знаємо бурятської, — сказав Іван Кирилович.

— А це не бурятською. Є думка — записи місцевих легенд залишили супутники Реріха...

— Читай, Олегу, — наказав начальник.

Стенувши плечима, Олег покрутив перед очима трохи пожовклі, але списані сучасною машинкою на цілком сучасному папері аркуші, потім, затинаючись, почав:

— "З книги Трістана, званого Лунем... Коли син Сонця зійшов на Землю навчати людей, а неба впав щит, який ніс силу для цілого світу. Посередині щита, поміж різних плям, проступили срібні знаки, які віщували великі події під сонячним промінням. Несподівана тьма на Сонці перейняла відчаєм сина Сонця, він випустив щит і розбив його, бо сузір'я було сповнене ворожнечі. Сила залишилася усередині".

— Але ж тут багато... — завважив Олег.

— То пропусти абзац-другий, — порадив Іван Кирилович. — Треба до темряви звідси вибратися.

— "...Кажуть, цар Соломон наказав відбити шмат каменя, взяти чистого срібла й викувати перстень та викарбувати на камені осяйну чашу мудрості. Але важко було синам людським володіти каменем. У храмі не лишився "Той, що несе вогонь".

Рожеве сяєво, що висіло посеред кімнати, враз згасло, й за вікном по-вечірньому вирізьбилися обриси гір. Олег пропустив ще кілька абзаців:

— "Велика помилка заперечувати камінь. Я справді бачив його — завдовжки з мій п'ятий палець, сірий відблиск, ніби па сухому плоді. Навіть знаки пам'ятаю, хоча й не зрозумів їх. Справді, я бачив камінь, знайшов його. Кажуть, той камінь сам приходить, а взяти його не можна. Коли так, дочекаюся. Заради каменя піду в пустелю по кінець життя".

— Благородний намір! — Олег звів веселі очі. — Це хоч знайоме: акридова дієта й умертвління плоті.

— Читай без коментарів, — попросив Іван Кирилович. — Ніколи!

— "...Як до спеки й холоду необхідно звикнути, так треба звикнути до випромінювання каменя. Дурман проміння невидимий, та подих таємниці сильніший від радію.

Поїхав посланець до хана: потрібна сторожа для трьох прапорів, їдуть люди на верблюдах, пил стовпом застуге сонце. Хіба вночі хто вбереже камінь? Пустеля забрала його".

— Далі щось про залізну корову Лангобардів і отця Сульницького, — переповів зміст наступного абзаца Олег. — А ось взагалі якийсь набір слів: купу нор — кінь поспішає. Нічого не розумію... Камінь радять носити в кістяній коробочці.

— Що вам незрозуміле, юначе? — запитав лама, нечутно зайшовши до кімнати. — Легенди належить записувати так, як їх розповідають, не дуже дбаючи про стиль. Дар Оріона був у Тамерлана, у Соломона, у кількох європейських правителів, однак ніхто не зміг його втримати. Акумулюючи випромінювання небесних тіл, цей камінь вимагає, щоб його власник додержувався космічних заповітів.

— Яких?

— Цього сказати не можу — ті заповіти або втрачені, або ж кожен має відкрити їх для самого себе.

— Піди туди, не знаю куди, принеси те, не знаю що. — Олег звівся, певний, що й начальник дасть знак прощатися. Але Іван Кирилович потягнувся до чайника.

— Необізнаність із законом не знімає відповідальності, — сказав він.

— А я з цим не погоджуюся! Спочатку треба все гарненько роз'яснити, а потім уже карати, коли що не так.

— Таж кожен знає моральну основу, на якій виникають закони! — всміхнувся Іван Кирилович, поглядом шукаючи цукерницю, її не було, й лама підсунув гостеві вазочку з місцевими ласощами. — Закон — це, так би мовити, для дисципліни, а мораль — для самого себе. Все правильно з тим каменем. До речі, який він із себе?

— Завдовжки з мій п'ятий палець, із сірим відблиском, схожий на засохлий плід, — нагадав Олег.

— Але ж такого каміння тут повно! — вперше подав голос Микола.

Всі повернулися до нього, й лама поклав руку на свою ріденьку бороду.

Микола натрапив па камінець першого ж дня, коли вони стали табором неодадік руїн старої башти. Сподівалися тут трохи відпочити, розібрати зразки породи й підгодувати коней, втомлених після переходу. Почалася спека, й вечорами горн тихо

світилися, вичахаючи: тоді ніби наближалася чимала споруда з вигнутим дахом — дацан, що бовванів у передгір'ї хребта, й ставало чути короткі молитви, що їх творили лами, та хрипкі скрики птахів у золотавих цяточках із довгим дзьобом — схожих на граків, тільки значно більших. Вважалося, що саме в них переселяються душі померлих буддистських монахів... Розклавши намет, Микола хотів одразу гайнути в гори, однак Іван Кирилович не пустив його:

— Це тобі не Крим і навіть не Карпати — з Саянами не жартують.

Надвечір він таки подерся вгору крутою стежкою.

Впокорені призахідним сонцем, на скелі лягли довгі, схожі на пірчасті хмари тіні, й не знати було, де кінчаються гори й де починається небо: все повивали однакові лілові барви, густі до чорного у видолінках. Микола піднімався при бентежному понсовому освітленні — квіти саранки в ньому здавалися аж розпеченими, а сині маки несподівано виблякали й ставали схожі на сивуваті випари. Йшлося напрочуд легко, й весело було ховатися від недремного начальницького ока за дряпучими кущами, де чомусь дужче, ніж унизу, пахло вогнищем, на якому хлопці ладнали вечерю.

Стояла неймовірна тиша — здавалося, в ній можна було плисти, як у морській воді, варто лиш ступити на карниз і вільно розкинути руки...

Щось змінилося довкіл, Микола глянув на обрій і побачив: до нього стрімко наближається білий кінь. Безгучно торкаються каменю копита, викреслюючи іскри, майорить грива, тріпочуть ніздрі; по-зміїному гнучке тіло розкішно купається в сонячному промінні, яке ще плинуло вгорі, хоч унизу залягла темрява. На спині в нього щось гостро висявало, ніби він ніс на собі найпершу нечірню зірку.

Гарячий вітер крутнув Миколою, й на мить він опинився спиною до видива. Коли ж повернувся, попереду, як і раніш, бовванів хребет, а навколо нього глибоко бузковіло небо. Таки ж примарилося...

Спадала ніч, і начальник міг послати по втікача хлопців. Микола почав роздивлятися, кудю спуститися, й раптом збагнув, що кроків за двісті від нього якась істота потрапила в біду. Щось у ньому щемко озвалося на ті страждання, й він подерся поміж сипким камінням, хапаючись за кущі багульпика. Це було як у дитячій грі: холодно — тепліш-тепліш і врешті — гаряче! Так, тепер він уже добре чув попискування — гірку, ні до кого не звернену скаргу, бо хто може відгукнутися на неї серед цього примарного безгоміння?

Ну ось, нарешті... У вузьку щілину ввігнався голуб і, не маючи де розпростерти крила, аби зіпертися на них, бився й бився, знесилюючись з кожною хвилиною.

Микола ліг на вже схолий камінь і опустив у пастку руку, тягнучись до змученого тільця.

Його увагу привернув камінець, що лежав біля самої щоки. Довгастий, як палець, із свипцево-сірим відблиском, він був помережаний химерними тріщинами, що нагадували старовинні письмена, й здався на диво знайомим — подібні він начебто кидав у гірську річку, коли проходив її берегом. Переляканий голуб ще більше забився у сховок, Микола вже ледь ворухив кінчиками пальців його пір'ячко; стараючись

підтягнутися ближче, він ненароком глянув униз і похолов.

Під ним вирувала прірва, всмоктуючи, затачуючи на своє дно: хлопець стулив повіки, аби не закрутилася голова, й, зібравши всю свою волю, наказав собі стати спокійним. Коли розплющив очі, то побачив унизу веселу полонинку, що дихала теплом і спокоєм. Посередині стриміло щось схоже на кам'яний стовп.

Він дістав птаха. Потримав у долоні делікатну грудочку життя, чуючи, як під пальцями б'ється наполохане серце:

голуб принишк, дослухаючись людського тепла. Обережно відступивши від небезпечного місця, поклав його на траву:

"Не очуняє — заберу а собою". Але птах свічкою шугнув угору, і тиша одразу згасила фурчання його крил.

Вже спустившись униз, хлопець пожалів, що не взяв із собою на пам'ять примітний сірий камінець, і раптом точнісінько такий самий побачив під ногами. Піднявши його та обтерши порох, поклав до кишені.

Тихі обриси далеких скель, примарне видпчо коня із зіркою на спині, слід, що його залишив голуб на густо-бузковому небі, — усе це потоком радості ринуло в душу, змітаючи все, що досі відмежовувало її від світу, що досі заважало злитися з його барвами та розчинитися в звуках...

Отож лама уважно подивився на Миколу, але начальний експедиції звівся й подякував за гостинність.

— Якщо не проти, ми ще раз завітаємо до вас, наступного разу вже зранку, бо сьогодні, на жаль, запізно вибрались.

Лама ввічливо кивав головою, виводячи за поріг гостей, в останню мить притримав Миколу і, чомусь озирнувшись, сказав:

— Той камінь... Він справді несе в собі велику силу й може багато, дуже багато, але... Не зважуюсь щось радити, бо я — лише піщинка у грі космічних сил... Самі подумайте, як зберегти неоціненний скарб, інакше...

— Не відставати! — крикнув знизу Іван Кирилович. — Темніє.

— Спасибі! — Микола кинувся наздоганяти товаришів.

Днів зо два тому, коли всі розсілися навколо вогнища пити традиційний чай, начальник експедиції сказав:

— Гадаю, тепер із чистою совістю можна визнати: ця ділянка неперспективна. Завтра сяду за звіт.

Над вогнищем густо роїлися іскри, відкидаючи тремткі довгасті тіні, й від того хлопці почувалися ніби в ятері а тепла й затишку, який виникає між людьми, котрі разом здолали чимало доріг. Говорити нікому не хотілося, лиш Ігор, зручно вклавшись горілиць, кинув:

— Певно...

У Миколи закалатало серце:

— А я не згоден, — сказав він. — Квадрат А-8 досліджений погано, а там щось є.

— Невже? — Олег втупився в нього очима, в яких буйно плавалося золото. — Може,

й покажеш, де воно?

— Може, й покажу...

— А! Ти ж у нас геній інтуїції. Тільки де вона була, коли ми ходили цим хребтом уздовж і впоперек? Начальник помилив їх:

— От що, хлоп'ята. Чому б і справді вам удвох не побувати в тому квадраті, доки ми поратимем своє господарство?

Іван Кирилович знав, куди поцілити: Олег ладен був іти світ за очі, аби лиш не займатися камералкою. Вранці, деручись слідом за Миколою козячою стежкою, він почувався щасливцем, котрий втік з нудного уроку.

...Звідки взялося це почуття? Воно не боялося тверезого аналізу, втоми, порожніх розмов і навіть відстані. Здавалося б, якби їхня партія повністю згорнула свою діяльність і, повернувши господарству взятих напрокат коней, відбула автобусами до залізниці, незрима ниточка все одно тримала б його на припоні цих гір. Він міг поклястися, що тут величезне родовище, й відкрити його — рідкісне везіння, яким може похвалитися небагато геологів.

Ніби якийсь нерв озивався в ньому на невідоме випромінювання: холодно-тепліш-тепліш... жарко! Але чому прилади майже нічого не показують? Якась особлива аномалія, чи що?

— Ти задоволений? — спитав Олег, сідаючи па плаский камінь у затінку гори, що низько нависла над стежиною. — Твоя інтуїція мовчить? Пора б уже й перепочити.

— Не знаю, — відповів Микола й несподівано для себе додав: — Справді, відпочинь трохи, а я все ж таки зазирну за он той шпиль.

— Про мене... — Олег витягнувся на повен зріст, підклавши під голову руки, й припав цигарку.

Микола зрадів. Те, що вони всі разом шукали стільки днів, аж дихало на нього жаром, хотілося скоріш лишитися на самоті, віч-на-віч з таємницею, яку мали йому відкрити гори. Дивовижна розпростореність, що її відчував у собі звідтоді як врятував голуба, робила тіло невагомим, а рухи напрочуд точними: незчувся, як вихопився на невеличкий перевал. Зблизька шпиль був масивний і не такий гострий, як здавалося здаля.

Внизу лежала весела полонинка, посеред якої стриміло щось подібне до колони античного храму. Знайоме урочище — він уже підходив до нього з протилежного, урвистого боку, але чомусь одразу ж і загубив дорогу: здавалося, що й кущ деревоподібної півонії на виступі ущелини, й рожеві, розмаяні вітром по траві пелюстки йому примарились, як білий кінь, що з'явився серед хмар у промінні призахідного сонця.

Видовище й зараз було фантасмагоричне: тримаючись за шпиль, Микола нахилився, стараючись запам'ятати всі деталі, й раптом угледів червону ниточку струмка, ніби зав'язаного навколо схожого на колону каменю. До нього вела звірина стежка, що тягнулася із буйних кущів багульника на схилі: спуститися вниз було зовсім легко.

Червона глина, налипнувши на долоні, мовби пофарбувала їх у ритуальний колір таємничого дійства. Не обтираючи рук, Микола сів на траву, з насолодою вбираючи в себе прохолоду.

От і знайшов. Припавши вухом до землі, тепер може вловити биття залізного серця хребта, який вони сходили вздовж і впоперек. Чи не була передчуттям цієї ось хвилини та радість, що заволоділа ним останнім часом?

"Знайшов ти, а почесні, премії, нагороди перепадуть насамперед начальникові експедиції, — майнула думка. — Це Справедливо?"

"Звичайно, справедливо, бо ж ми разом шукали". Та чужий, аж надто тверезий голос не вгавав:

"Досі ти був рядовим геологом, якого із столичного вузу

послали в глушину — тільки щасливий випадок може вивести тебе на дорогу успіху. Мізерний шанс, та ось він трапився — що буде, коли не скористаєшся ним сповна? Ти загубишся серед сіряків і проживеш своє життя в'яло та непомітно й завжди дорікатимеш собі, бо до везіння тобі забракло розуму й тактики".

"І що ж робити?"

"Дуже просто! Нехай начальник готує свою доповідну, а трохи згодом напишеш і ти свою..."

"Це підло!"

"Ну, ні... Той, хто прагне успіху, так категорично не висловлюється".

— Миколо! Де ти? Миколо-о!..

Лупа, відбившись од скель, заметалася поміж кам'яними стінами й урешті, знайшовши вихід, відкотилася в далеку звивину ущелини. Страх, що й товариш може завважити серед трави червону ниточку джерельця — явну ознаку покладів залізної руди, — погнав Миколу нагору.

— Стрибаєш, як гірський козел, — усміхнувся Олег, подаючи руку. — Міцне серце... То що — вертаймося?

— Гаразд, — полегшено зітхнув Микола. Належало б нанести на карту той маршрут, але щось Миколу стримало.

Стежка світилася, немов полита фосфором, і Микола незчувся, як опинився попереду товаришів. Могутній потік радості, що, здавалося, струмував над землею, ніс його, немов кульбабку.

— А цього ламу темним не назвеш, — пролунав позаду Олегів голос. — Не здивуюся, якщо по бібколектору він ви-писує собі всі найповітніші видання.

— Час має — чому б і не займатися етнографічною роботою, — докинув Іван Кирилович.

— Гадаєте, він справді вірить у дари Оріона?

— Навряд.

Микола спинився, пригамовуючи радісне відчуття польоту.

"Нічого ви не розумієте, — подумав. — Ще й як той лама вірить!"

Микола й сам уже повірив. Чому б тому маленькому диву й справді не акумулювати

космічні випромінювання та не підсилювати в поки що незбагнений спосіб творчі здібності того, хто його знайшов? Чи ж мав він ці чудові властивості до того, як підняв довгастий, у тріщинах, схожих на старовинні письмена, камінець? Був собі звичайним хлопцем, а тепер ось став подібний до смолоскипа, що тихо палахкотить, розкидаючи навсебіч світляні відблиски. Йому впокориться все, чого торкнеться рука, він знайде скільки завгодно нових родовищ, а коли захоче, напише прекрасні вірші або намалює картини — стане тим, ким схоче стати, й скрізь досягне висот.

"Більше ні слова про посланця Оріона, — озвався в ньому вже знайомий тверезий голос. — У вищому дарункові немає особистої заслуги, а феномен викликає водночас і цікавість і недовіру, як усе, що відхиляється од норми. Та й хто тобі повірить, окрім буддистського лами? Тим часом дар Оріона підсилив у тобі й практичні здібності. Добре, що не роздзвонив одразу про родовище: ось начальник відішле свою депешу, й тоді настане твій час. Маєш найкоротшим шляхом досягти того, чого люди добиваються все життя, маєш набути такого авторитету, щоб важити багато й тоді, коли втрапиш феноменальні здібності..."

— От і спустилися! — вже зовсім близько мовив Іван Кирилович.

Раптом Микола помітив, що стежка згасла. Він звів голову, шукаючи хмари, але небо лишалося чистим. Просто над ним сяяв місяць, великий, аж лячний.

Вранці Микола прокинувся з відчуттям страшенної втоми й якоїсь біди, що спіткала його так зненацька. Спробував звестися, але головний біль знов вклав його на похідну надувну подушку. До намету зазирнув Олег:

— Ну й сплюх ти! Щастя твоє, що начальник оголосив сьогодні вихідний.

— Дай мені спокій, — попросив Микола. — Дай мені спокій.

— Ти можеш спати скільки завгодно, от тільки... Чомусь у мене з голови не йдуть розмови про той небесний камінець... Звичайно, це вигадки, але... Ти справді знайшов щось подібне чи просто хотів пожартувати?

— Немає в мене ніякого камінця. Будь ласка, принеси з аптечки анальгін, бо в мене весь кінчився.

Коли Олег подався по ліки, Микола підтягнув рюкзак і намацав у ньому залізну коробочку з сувенірами. Великий, вишневого кольору сердолік, халцедон із дивовижними розводами, шматок золотавого нефриту...

Сірого, схожого на засохлий горіховий стручок камінця не було. Там, де він лежав, на кришці лишився ледь помітний слід.

"Чого ж це я не позначив той маршрут на карті? — з тихим відчаєм подумав Микола. — Як же тепер його знайду?"

Десь недалеко рівно й потужно билося залізне серце великого хребта, але ніщо в Миколі вже не озивалося на той ритм.